

Les col·leccions etnogràfiques del Museu Comarcal Salvador Vilaseca de Reus

Salvador Palomar

El Museu Comarcal Salvador Vilaseca és un museu de territori, que centra la seva activitat en l'àmbit del Baix Camp, però també de les poblacions veïnes del Priorat, la Ribera d'Ebre o la Conca de Barberà, àrea comarcal històrica que determina la procedència de les seves col·leccions. Aplega en el seu fons importants col·leccions arqueològiques —derivades, en bona part, del treball de Salvador Vilaseca—, etnogràfiques i artístiques. En total, més de 12.000 peces que han entrat a formar part de les col·leccions del Museu en èpoques diverses i que, per tant, foren recollides i documentades amb criteris força diferents.

La importància de les col·leccions etnogràfiques del Museu rau en el fet que permeten aproximar-se al coneixement de les formes de vida d'una població com Reus, segona ciutat de Catalunya fins a començaments del segle XX. Es tracta, doncs, d'un fons especialment ric en col·leccions d'oficis urbans dels segles XVIII i XIX, però també en les activitats de l'entorn rural de la ciutat. Hi ha, finalment, no pocs testimonis materials de la intensa activitat cultural i política que ha caracteritzat la ciutat al llarg del temps.

Tot i que les col·leccions del Museu tenen els seus orígens en els materials aplegats a començaments del segle XX pel moviment excursionista —des del Centre de Lectura— i que el Museu municipal reusenc es crea el 1934, un nou impuls a la recollida de materials etnogràfics es produeix a la segona meitat dels anys cinquanta en el marc del trasllat cap a un nou museu amb força més espai —a l'edifici de la plaça de la Llibertat que avui encara ocupa—, que té lloc el setembre de 1961.

Tot i que no hi ha un projecte museològic formal, s'intueix en els continguts

d'aquest museu municipal, impulsat per Salvador Vilaseca, la voluntat de reflectir —a cavall entre la història i l'etnografia— els grans aspectes que conformen la història, però també la identitat reusenca: les activitats econòmiques —es recullen tallers d'ofici pràcticament sencers—, però també la rellevància de determinats personatges, les institucions o la devoció reusenca a la Mare de Déu de Misericòrdia.

Es recullen, als anys cinquanta, moltes peces procedents de l'entorn comarcal de Reus. Salvador Vilaseca compta amb nombrosos col·laboradors que l'informen de troballes arqueològiques casuals, però que també li permeten localitzar peces que considera representatives per al Museu. És també l'època en què s'encarrega a Ramon Violant i Simorra la redacció de la seva *Etnografia de Reus i la seva comarca*. L'obra no es pot considerar ni la recerca prèvia, ni molt menys el catàleg del fons etnogràfic del Museu, però mostra constants paral·lelismes amb el contingut de les col·leccions, derivats tant de la coincidència en l'objecte d'estudi com d'informants.

Amb tot, Ramon Violant no participa directament en la gestació del Museu. Gairebé totes les peces són exposades, i les col·leccions creixen a l'estil de la museografia acumulativa pròpia de força museus locals. L'objecte es recull per la seva representativitat, o singularitat, més enllà de la procedència exacta —no sempre coneguda, però situable dins l'àmbit geogràfic esmentat al començament— i de la seva història concreta.

Després de la mort de Salvador Vilaseca, el 1975, la seva important col·lecció arqueològica passa a ser pública. Als anys vuitanta s'opta per passar als magatzems la major part de les col·leccions etnogràfiques i s'incorporen noves adquisicions,

sense que això comporti una revisió en profunditat de la documentació.

El 1991 s'unifiquen el Museu d'Arqueologia creat el 1984 i el Museu Municipal –aleshores, comarcal– en una única institució. El Museu Comarcal Salvador Vilaseca es troba doncs, als anys noranta, amb unes importants col·leccions etnogràfiques emmagatzemades, recollides en diversos moments i amb criteris de documentació poc uniformes.

El 1999 es planteja la necessitat urgent de revisar el fons, en part com una necessitat tècnica derivada del trasllat de peces a les noves sales de reserva i també per ajustar-se als criteris definits a la llei de Museus. Més enllà, però, d'aquestes necessitats –que justificarien per elles mateixes, l'acció iniciada– es troba la voluntat del Museu de considerar la catalogació de les seves peces com un objectiu prioritari i fer del catàleg del fons una eina bàsica de treball, tant pel que fa als investigadors com per a l'organització d'exposicions i altres activitats de difusió. Aquesta ha estat una tasca que encara es troba en curs de realització, per bé que els seus resultats ja són prou evidents.

Si ens centrem només en les col·leccions etnogràfiques, en la revisió de la catalogació del fons objectual del Museu Comarcal Salvador Vilaseca hi participen dos dels conservadors del Museu –els responsables de les àrees d'art i d'etnografia i història–, tres documentalistes i un ordenança, contractats temporalment.

El primer pas que s'ha fet, ha estat l'adjudicació d'un número identificatiu a cadascun dels nous magatzems, a l'enssem que aquests han estat dividits en seccions i s'han enumerat totes les prestatgeries i armaris. Així, la ubicació de les peces a partir d'ara estarà definida per un codi de tres números, com a mínim: el primer indica el magatzem, el segon, la secció, i el tercer, el prestatge, d'aquesta manera es facilita la ràpida localització de qualsevol dels objectes de les col·leccions del Museu.

Posteriorment s'ha realitzat la revisió pròpiament dita, ressenyant les peces catalogades i les dades bàsiques de la seva do-

cumentació –número d'inventari, classificació genèrica, nom de la peça, matèria, mides, procedència i dades d'ingrés–, i s'ha inventariat aquelles peces que encara no ho estaven. Els passos realitzats en la revisió dels objectes han tingut petites diferències en funció de si estaven ja catalogats o estaven pendents de ser-ho.

Paral·lelament a la tasca de revisió de la catalogació dels materials, dues restauradores han realitzat un seguiment de l'estat de conservació dels materials, restaurant i consolidant les peces que ho requerien.

S'ha fotografiat directament les peces en el curs de la revisió de l'inventari del fons. La revisió del fons etnogràfic ha comportat un considerable treball de recerca pel que fa a la identificació dels objectes i les seves denominacions. Aquest és el cas de nombroses eines d'ofici que havien estat col·lectades de forma genèrica. S'ha treballat, òbviament, sobre la bibliografia existent i, sempre que ha estat possible, s'ha contrastat amb informacions orals. Es conviden al museu diverses persones –pagesos, fusters, boters o basters d'ofici– que ens informen dels noms de les peces i la seva utilització. També es fan nombroses d'entrevistes, fora del museu, amb la mateixa finalitat.

Quant a les denominacions, s'opta per sistematitzar els noms de les eines o estris,

Vista d'una
de les sales de l'exposició
"Reus 1900,
Segona Ciutat de Catalunya"
a l'MCSV

escollint les més pròpies del territori sempre que aquestes estiguin recollides als diccionaris.

La revisió del catàleg del Museu ha suposat també una redefinició de les eines informàtiques emprades per catalogar les peces del Museu, tant per a la catalogació i la consulta interna com per a la ubicació, en el futur, de la informació a Internet. Avui, el coneixement del fons és prou més accessible que fa dos anys.

Això ha significat dedicar una part important dels nostres esforços a la recerca. Podem debatre si fer recerca és, o no, objectiu dels museus. Certament, serà bo seguir comptant amb agents externs –principalment universitaris– que amb la seva investigació millorin el coneixement que tenim dels nostres fons. Cal tenir present, però, que sense aquesta adequació del propi Museu, la recerca externa es troba amb moltes més dificultats.